

Kombinasjonsklassen - fra prosjekt til suksess!

Inger Hjortland, leder ved Larvik læringscenter

«Det er kjempeviktig å gå i KK. I Kombinasjonsklassen lærer du sånn konkret i alle fagene, både skriftlig og muntlig. Du blir ikke perfekt, men du kommer i gang. Og når du skal begynne på videregående, er det mye lettere å begynne for de som har vært i KK, enn for de som ikke har vært – som kommer med eksamen og papirer fra hjemlandet, og begynner rett i videregående.» (Elev i KK, våren 2012)

Hvordan det hele startet

Januar 2002 fikk voksenopplæringen i Larvik ansvar for å gi et eget grunnskoletilbud til minoritetsspråklige ungdommer fra 16-24 år. Dette var ungdom som hadde rett på grunnskole og som tidligere hadde fått sin opplæring på mottaksskolen for grunnskolen. Å plassere dem på voksenopplæringen skulle bli en bedre løsning, men raskt erfarte man at disse ungdommene i liten grad fant seg til rette i skolesituasjonen sammen med voksne. Fra høsten 2003 valgte man å skille ut ungdommene mellom 16 og 24 år og gi dem grunnskoleopplæring i egen gruppe. Deretter startet arbeidet med å finne egnede lokaler til elevene. Gruppen hadde vokst til 20 elever. De fleste hadde flyktningebakgrunn, og det var flere enslige mindreårige. Denne gruppen fikk nye lokaler hvert skoleår, og det ble benyttet lokaler på Voksenopplæringa, Norskskolen, klubbhuset til en lokal fotballforening og deretter ei brakke i tilknytning til en videregående skole. I hele denne perioden erfarte vi at elevene savnet å gå på en ordentlig skole, og at de hadde veldig hastverk med å komme seg i over i videregående skole.

Høsten 2003 innledet kommunen et samarbeid med Thor Heyerdahl videregående skole /THVS) for å få til rutiner for overgang til videregående opplæring. Begge enhetene ble utpekt av Nasjonalt senter for flerspråklig opplæring (NAFO) som fokusvirksomheter og ble nært knyttet sammen. Vi hadde jevnlig møter med spesielt fokus på skolesituasjonen for de sent ankomne ungdommene. Vi erfarte at dette var en elevgruppe som har vært glemt i det ordinære skoletilbudet. Som for landet for øvrig var situasjonen også at sent ankomne innvandrerdommer hadde stort frafall på videregående skole. De hadde ofte for dårlige norskkunnskaper, og mange hadde også svak skolebakgrunn fra hjemlandet.

I Larvik erfarte vi at arbeidsinnvandrere i økende grad tok med seg familiene når de kom til landet. Det kom mange ungdommer med grunnskoleopplæring fra hjemlandet, men felles for alle var at de var over 16 år, med kort botid i Norge. Mange familiegjenforente med norske borgere tok også med seg ungdommer med grunnskoleopplæring fra hjemlandet. Ofte erfarte vi at grunnskoleopplæringen var mangelfull – og at det var behov for både norskopplæring og fornyet grunnskoleopplæring før de tok ut sin rett til videregående opplæring. I utgangspunktet var dette en gruppe som da ikke har rett på grunnskoleopplæring, men som har rett til videregående skole – uten å ha kunnskaper i norsk språk.

På bakgrunn av dette startet diskusjonen om hvilke rettigheter de ulike elevgruppene har og hvem som har ansvaret for å gi opplæringen. Larvik kommune og Vestfold fylkeskommune innkalte til et samarbeidsmøte med Larvik Læringssenter og THVS for å diskutere skoletilbudet til ungdommer over skolepliktig alder i Larvik kommune. Konklusjonen på møtet var et oppdrag til THVS og Larvik Læringssenter: «Gjør noe som virker for alle minoritetsspråklige ungdommer i Larvik kommune mellom 16-20 år som har kort botid i landet.»

Alle skulle få gratis opplæring, og undervisningen skulle fra høsten 2007 være fysisk plassert på Thor Heyerdahl videregående skole, men med lærere fra avdeling Norskskolen i Larvik læringssenter.

Målgruppene ble da:

- Elever med grunnskoleeksamen fra hjemlandet, som nylig har kommet til Norge.
- Elever over 16 år som ikke har grunnskolepapirer hverken fra hjemlandet eller fra Norge. Disse tar eksamen etter § 4A-1. (Rett til grunnskoleopplæring for voksne)
- Elever som har fått vitnemål fra 10.klasse i Norge etter §2-1 (Rett og plikt til grunnskoleopplæring), men som har kort botid og mange IV (ikke vurdert) på vitnemålet.

Mål: Hindre frafall og sikre gjennomstrømning i videregående skole av sent ankomne minoritetsspråklige ungdommer.

Samtidig med dette tar skoleeier i Larvik kommune et ansvar. Det hadde en tid vært en utfordring for kommunen at flere og flere minoritetsspråklige unge mottok sosialhjelp. Dette var en trend som måtte endres. I juni 2007 fremmer skoleeier via rådmannen en sak i oppvekstkomitéen med et forslag om at det bevilges 900 000 kr til prosjektet. Bevilgningen

tas fra et flyktningefond kommunen har opparbeidet seg. Fra 2009 blir dette lagt inn som fast ramme i driftsbudsjettet til Larvik læringscenter. Det er ingen tvil om at den økonomiske plattformen som ble lagt i 2007, har vært viktig for utviklingen av Kombinasjonsklassen selv om kostnadsrammen har vært høyere. Fram til 2014 har Larvik kommune hatt de fleste kostnadene, men fra 2014 blir den fylkeskommunale andelen økt betraktelig i tråd med gjeldende regelverk.

Innhold og faglig metode – «det enkle er ofte det beste»

Forskning viser at det vanligvis tar lang tid, 5-7 år å utlikne det forspranget de majoritetsspråklige elevene har. Men det tar kortere tid når en arbeider med språket også i andre fag enn norsk. Derfor er det viktig at en får mulighet til å arbeide med språket i alle fag eller på tvers av fag. (Thor Ola Engen, NAFO – møte 2013)

I Kombinasjonsklassen er det til enhver tid elever med ulik skolebakgrunn og som faller inn under ulike lovverk i opplæringen. Alle elever kartlegges, og tidligere skolegang vurderes. Elevene må søke om plass i Kombinasjonsklassen, og alle får et vedtak etter ulike lovverk. Noen tar grunnskoleeksamen etter § 4A-1 i Opplæringsloven, og andre får vedtak i henhold til bestemmelsene om norskopplæring i introduksjonsloven.

Undervisningen er nivåbasert i alle fag. Elevene deles inn i grupper etter nivå, og all undervisning er parallellagt. Det er for eksempel mulig å være på den sterkeste gruppen i matematikk og den svakeste gruppen i engelsk. De elevene som har god nok skolebakgrunn fra hjemlandet i et fag, starter videregående opplæring i dette faget. Vi ser at dette spesielt gjelder matematikk og engelsk. Elevene kan også ta morsmåls eksamen eller andre språkeksamener som privatister mens de går i Kombinasjonsklassen på videregående nivå.

All undervisning i gruppene følger Kunnskapsløftet, og elevene får undervisning i norsk, matematikk, engelsk, naturfag, samfunnsfag og kroppsøving. Hovedprinsippet for lærerne som underviser i de ulike fagene, er å ha fokus på hvilke ord og begreper eleven trenger å beherske før fagstoffet presenteres. Lærerne er bevisst at norskopplæring skjer i alle fag.

I norsk følger elevene planen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter eller planen i norsk med samfunnskunnskap. Alle elevene får enkeltvedtak om dette. De elevene som skal ta grunnskoleeksamen etter § 4A-1, følger ordinær norskplan når de etter kartlegging er klare for det.

Erfaringer

Elevene trives med å få opplæring i et miljø hvor de etter alder hører hjemme, og de vektlegger at de slipper å forholde seg til voksne familiemedlemmer i skoletiden. Det er høyt læringstrykk med hovedvekt på språk og begrepsopplæring i alle fag, og det er en avsluttende eksamen eller test. Når vi sier at det enkle kun er det beste – er det fordi det er færre fag. I Kombinasjonsklassen gir vi opplæring etter § 4-A, - og det er kun fem fag i tillegg til kroppsøving. Og hvorfor kroppsøving i tillegg? Jo, det viste seg at veldig mange minoritetsspråklige elever ikke deltok i kroppsøving – og av den grunn ikke fikk fullført videregående opplæring.

Det største suksesskriteriet er at klassen er fysisk plassert på en videregående skole, og blir kjent med studieretningene. Slik blir det enklere for dem å velge rett. En stor del av elevene som faller fra i videregående opplæring, har valgt feil linje. Det legges opp til hospitering på ulike programfag hele året, og elevene i Kombinasjonsklassen har vist at de i større grad kjenner til de ulike programmene og ut fra det velger riktig.

Flexid – en viktig del av undervisningen

For å eksemplifisere viktigheten av Flexid siterer vi en gutt fra Irak som er elev i Kombinasjonsklassen:

Kombinasjonsklasse er mer enn skolefag. Dere hadde et Flexid-kurs som var på skolen. Jeg følte meg hele tida alene, og trist. Inni meg noe som var ødelagt, men på utsida har jeg smilt hele tida. Men vi hadde en kurs sammen med Kjell og Nazer. Da traff vi mange forskjellige. Vi snakket om kulturer og problemer og alt. Det var lærerikt. Der lærte jeg ikke skolefag. Men åssen lever jeg. Før prøvde jeg bare å skaffe meg ting. .. Jeg var litt rolig, og.. jeg orket ikke å gjøre noe. Og etterpå jeg bare så at, jeg hørte av de. De sa at man må bare må prøve hele tida. Man må aldri gi opp. De sa man må prøve hele tida. De har forklart, ok,- nå har jeg mista familien min. De er døde. De kan ikke hjelpe deg. De kommer ikke tilbake uansett om du er glad eller lei deg. Så jeg har begge inni meg nå, nå tenker jeg at hvis jeg er trist, ok – det hjelper. Jeg kjører bil og kjøpe bil. Jeg ser at det er veldig koselig å ha egne penger.

Navnet Flexid viser til det å ha fleksibel identitet, omtalt som «Third Culture Child» i engelsk/amerikansk litteratur. Flexid-kursene ble første gang utviklet i 2001 av lærerne Kjell Østby og Heidi Reif ved Norskskolen, Larvik Læringscenter, og ble tilbudt ungdom i Larvik som lever med/mellom flere kulturer, med forventninger, krav og spørsmål fra begge sider. Kurset har som mål å bevisstgjøre barn og unge på egne ressurser. Fokuset i kursene er rettet

mot ungdommenes opplevelser av egen identitet, og hvordan den kan være omskiftelig, avhengig av samspillet mellom omgivelser som familie, skole og venner. Flexid-kurs arrangeres etter hvert i mange kommuner i landet. (www.flexid.no). Kursene har et sterkt ressursperspektiv og har til hensikt å oppmuntre ungdommene til å se mulighetene, snarere enn begrensningene i sin situasjon. Temaene tar utgangspunkt i de erfaringene og den kompetansen de unge allerede har, og hvordan de opplever og håndterer ulike utfordringer. Det at elevene i Kombinasjonsklassen har Flexid på timeplanen, ansees som en svært viktig årsak til at elevene lykkes.

Lærerrollen

Gode lærere og godt læringsmiljø er vanligvis avgjørende for elevenes prestasjoner. Lærerne i Kombinasjonsklassen har mange års erfaring i arbeidet med minoritetsspråklige barn, ungdom og voksne fra innføringsklasser, voksenopplæring og grunnskole. Lærerne har formell kompetanse i Norsk som andrespråk, er jevnlig på kurs og etterutdanning arrangert av NAFO, VOX og Utdanningsdirektoratet. Lærerne har også deltatt i regjeringens «Ny giv»-satsing og blir ofte engasjert som foredragsholdere innenfor feltet. Kombinasjonsklassen har flere ganger i halvåret studiebesøk fra andre kommuner og fylkeskommuner.

Lærergruppa har et tett samarbeid både faglig og sosialt, med sterk forankring i Larvik Læringscenter som en viktig kompetanseinstitusjon.

Fra prosjekt til forsøk

Høsten 2010 var det planlagt et besøk fra et annet fylke for å vise fram vårt arbeid. Men noen dager i forveien ble vi oppringt av Fylkesmannen i Vestfold som kunne fortelle at slik vi drev, ikke var i tråd med gjeldende føringer i Opplæringsloven. Valget sto da mellom å avvike prosjektet eller søke om forsøk om avvik fra loven. Dette gjaldt også for seks andre kommuner i Vestfold – også kalt 6-kommunesamarbeidet. Vestfold fylkeskommune tok initiativ til en fellessøknad der forsøket ble presentert slik:

Hensikten med å gi sent ankomne minoritetsspråklige elever utvidet grunnskoleopplæring etter § 4A-1, er å sikre at de har et bedre faglig og språklig

grunnlag før de tar ut retten til videregående opplæring. Mer grunnskoleopplæring innen utvalgte fagområder vil føre til at flere minoritetsspråklige elever når målsettingen om fullført og bestått videregående opplæring. Bakgrunn for søknaden om forsøk er at denne typen opplæring medfører behov for et større handlingsrom for opplæringen enn hva regelverket åpner for. Vestfold fylkeskommune startet denne ordningen i 2007, men hjemlet ordningen i Opplæringsloven § 4A-1. Dette er i strid med regelverket ettersom § 4A-1 gir rett til de som er over opplæringspliktig alder og som ikke har rett til videregående opplæring. Vestfold fylkeskommune søker om å få fortsette ordningen, men i form av forsøk etter Opplæringsloven § 1-4.

I svaret fra Utdanningsdirektoratet som innvilget søknaden, skrives følgende:

Forsøket er ikke helt identisk med de modellene Østberg-utvalget har skissert, men vi ser mange likhetstrekk. KD er i gang med lovarbeid knyttet til innføringstilbud. I Meld. St. 22 (2010-2011) Motivasjon- Mestring – Muligheter er det sagt at departementet skal vurdere om det er behov for ytterligere nasjonale føringer når det gjelder innhold i og organisering av særskilte innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever i grunnskole og i videregående opplæring. Dette arbeidet reiser spørsmål som

- hvilken form bør nasjonale føringer ha / hva bør det være føringer/veiledning på?
- videre arbeid med innhold (fag, vurdering, tilgjengelige læremidler etc.)
- videre arbeid med organisering (timefordeling, ulike typer modeller for organisering – innføringsklasser og innføringskoler)
- sent ankomne elever og forslag til utvalget om bruk av kapittel 4A, år 0 i vgo og vg1 over 2 år.

KD mener videre at et slikt forsøk som Vestfold fylkeskommune søker om, kan gi erfaringer som kan være nyttige når endelige modeller skal utarbeides. Fylkeskommunen har søkt om forsøk i perioden 2011/2012 til 2013/2014. Forsøket må gå over tre år for at fylkeskommunen skal kunne ta inn to kull.

Veien videre – mye har skjedd, men har man glemt Opplæringslovens § 4-a?

På det tidspunktet forsøkssøknaden ble innvilget, var KD i gang med et lovarbeid tilknyttet innføringstilbud. Fra 01.08.2012 ble det lovfestet å kunne etablere innføringstilbud. Dette var viktige endringer i forsøksperioden.

Høsten 2013 kom det et tillegg til forskrift til Opplæringsloven § 1-15 siste ledd «Vaksne i grunnskoleopplæring etter opplæringslova § 4A-1 kan og ta fag i videregående opplæring etter denne føresegna.» Denne nye tilføyelsen gjorde det mulig for de elevene i Kombinasjonsklassen som ikke har grunnskoleopplæring, å ta fag i videregående opplæring.

Endringen gjorde det lovlig å praktisere fleksibiliteten som har vist seg å være en suksessfaktor i forsøket Kombinasjonsklassen.

I skrivende stund er det fortsatt gjeldende bestemmelser i Opplæringsloven som skaper vanskeligheter for Kombinasjonsklassen. Med utgangspunkt i dagens elevgruppe i Kombinasjonsklassen skisseres følgende utfordringer:

- Elever som kommer med papirer på grunnskole fra hjemlandet. Hvis de søkes inn på forkurs og bruker av retten sin, så vil flere ikke klare å fullføre i løpet av fire-fem år. Noen av disse går to år i Kombinasjonsklassen i dag.
- Elever som kommer fra 10.klasse fra ordinære klasser, kan klare seg med et ekstra år. Altså et 11. år etter Opplæringslovens § 2-1, men det er fem fag de trenger ekstra opplæring i jf. § 4A-1.
- Elever som kommer fra Innføringsskolen, klarer seg ikke med ett 11. skoleår. De trenger minst to år i KK-klassen og har allerede gått to år i et innføringstilbud. Det gir ikke § 1.2 i Opplæringsloven anledning til. Det har de fått lov til i forsøket. Dersom de bruker av retten sin, vil de ikke klare å fullføre etter 4/5 år.

Derfor søkes det om en videreføring av forsøket for å få avklart følgende:

- Elevene som går ut av norsk grunnskole med mangelfullt vitnemål, må få mulighet til å få opplæring etter § 4A-1 og mulighet til å forbedre karakterene.
- Vi ønsker også en endring i at elever med grunnskole fra hjemlandet kan søke seg inn i et innføringstilbud uten å bruke av retten eller å måtte søke et yrkesfaglig utdanningsprogram. Disse elevene trenger primært norskopplæring og begrepsopplæring i de ulike fagene på grunnskolens nivå for å lykkes i videregående skole.
- Det er fortsatt en utfordring for landets kommuner at det kommer elever i alle gruppene ovenfor i løpet av hele skoleåret. Et innføringstilbud som Kombinasjonsklassen kan ta imot elever fortløpende, noe som er avgjørende for de unge som kommer da de slipper ventetid.

Om samarbeidet

Samhandlingen med Larvik læringscenter og Thor Heyerdahl videregående skole har vært svært avgjørende. Forsøket er forankret på ledernivå i begge organisasjoner. Ofte når man etablerer samarbeidsprosjekter, kommer man over problemstillinger som hvem betaler kopipapir, hvem betaler kaffe, hvem betaler læremidler og hvordan lærerne inkluderes i de ulike organisasjonene.

Vi har erfart at når begge organisasjonene har eieforhold til det felles prosjektet, så løses alle små og store utfordringer på en rask og profesjonell måte. Vi ser også at begge organisasjoner er stolte av

resultater og opptatt av å fronte samarbeidet. Samarbeidet videreføres gjennom en regulert avtale i to år til.

En stor bidragsyter på rådgiversiden har vært NAFO. Det at begge organisasjoner ble utpekt som fokusvirksomheter, har gitt god drahjelp. Gjennom NAFO har representanter fra forsøket i Larvik vært med på ulike samlinger som har bidratt til kompetanseheving og erfaringsutveksling. Det er viktig at et tungt fagmiljø som NAFO også har god kjennskap til arbeidet som gjøres i fokusvirksomhetene, og for Kombinasjonsklassen har dette hatt stor betydning.

Fylkesmannen i Vestfold har også både i forkant av forsøksperioden – og hele tiden etter, vært tilgjengelig med tolkninger av våre utfordringer tilknyttet lovverk og forvaltning. Dette har vært viktig for at vi i Kombinasjonsklassen har kunnet håndtere vedtak og den enkelte elevs rettigheter og plikter på en forsvarlig måte.

Til slutt

Evalueringsviser at etter ett eller to år i Kombinasjonsklassen klarer elevene seg bra på videregående skole. Av de elevene som har gått i Kombinasjonsklassen, har man registrert en frafallsprosent på oppsiktsvekkende 0,9 %. Spesielt de elevene som begynner på yrkesfag, klarer seg godt. De nasjonale tallene viser derimot at bortimot halvparten av ikke-vestlige innvandrere slutter på yrkesfag. Det gjør de ikke i Larvik.

Vi har ofte diskutert og drøftet hva som er årsakene til at unge flyktninger med lite skolebakgrunn klarer seg bra etter relativt kort opplæringstid i Kombinasjonsklassen. En skulle tro at disse elevene hadde behov for lengre opplæring før de klarte seg. En kombinasjon av læringstrykk, fokus på grunnskolefag og samlokalisering på Thor Heyerdahl videregående skole er helt avgjørende. En elev sier det på følgende måte:

Det er bra at KK er på videregående skole. For noen er det flaut å si at de går på voksenopplæring. Eller på Norskskolen. Det er mye bedre å si at man går på THVS. Her treffer man mange venner, 18 og 19 åringer. De kan man tulle med. Man kan ikke tulle med 50-åringer på voksenopplæringa.